

Smeltehytta i Alen

Arne Falkanger.

som nå kanskje blir restaurert og gjort om til en morsom og nødvendig restaurant. Ruinen ligger like ved riksveien til Roros og ikke langt fra veidelet der veien om Reitan tar over til Tydal.

Skognaturen sett med turistens øyne

RAGNAR LØCHEN

*Ad hvad jeg vil fortælle
vil lærde Doktor lee.
De Folk i Månen Månen
og intet andet see.
En himmelsk Nonnes Åsyn
den Syge seer uden spøg,
en himmelsk barmhjertig Søster
som gjør ham et besøg.*

-----
*Precis som det var lovet
gik Månen igjen forbi.
Den bar så deilig en Guldkurv
med hvide Roser i.
Hun kasted dem ind ad Vinduet,
de spredtes på Gulv og Seng.
Av Dugg end Kvistene glitred,
hver lüg en Sølvstreng.*

Wergeland.

Eventyrdikterne Asbjørnsen og Moes skoger er under forvandling. Det er ikke lenger bare teksten i eventyrene som omskrives med års mellomrum ettersom rettskrivningen forlanger det, men også selve skogene. «Troldene på Hedalsskogen» får mindre og mindre område å trække i. Th. Kittelsen, maleren, ville sørget. Enn ikke Eggedal eller snart noen dal ville idag by ham den natur som inspirerte hans fantasi til å forløse en hel trollverden. Istedet for enstonete

skoglier, mil etter mil, fulle av sjarm og fred, og mangel på omtanke rives nå billedet opp av regulære flater tydelig tegnet med menneskehånd. Naturvenner jamrer åpenlyst, mange, men forresten ikke alle.

Hva er det egentlig som skjer? Hvorfor alt dette bråk og fanteri i landskapet? Er skogskjøtteren besmittet av moderne kunst. La oss straks si det som det er: *Det er skogskjøtterne på jakt etter lykken.*

Hvilken lykke, ryster folk på hodet.

Tja, her må vi gi oss litt tid.

I de norske folkeeventyr er Askeladden stadig på farten for å befri prinsesser i berget det blå. Skjult i berget lever skjønnheten og lykken, kanskje muligheten for halve kongeriket. Men hvordan hente det frem?

Det er dette som besetter skogskjøtteren — problemet som er uløst, men som kanskje kan løses. De norske skogene myldrer av mysterier og problemer som venter på den ideelle løsning.

Snauflatene er en løsning på et problem. Botanikeren og matematikeren er blitt enige om at dette idag under bestemte forutsetninger er den mest rasjonelle løsning på et kompleks av problemer. Og mekanikeren jubler dertil.

For 40 år siden da skogene i Norge var nesten ubrutt av hoggede flater av så stort format at det på avstand brøt billedet av sammenhengende tømmerkog, snek der seg ved nærmere ettersyn inn et annet bilde. I skogenes bunn så man uendelige bånd og småflater dekket av lyng og andre vekster uten nytteverdi for dyrkere av den høiere levestandard. Ennå den dag idag representerer disse unyttige plantesamfunnene så meget at landets skoger bare produserer ca. 65 prosent av hva de kunne.

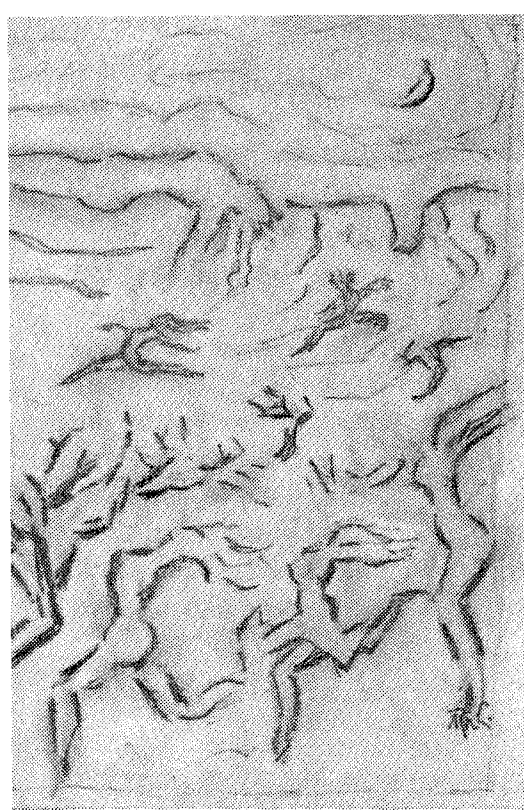
Her *var og er* altså en tumleplass av dimensjoner for analyse og syntese for produksjon. Vi får et bilde av forskere krypende i lyngen, rivende i råhumusen, spadende i selve jorden, hakkende i telen, borende i stammene og speidende i kronene. Vårherres måter å frembringe vekst og vekster på skal klarlegges. Inn på hullkort med dem. Dernest huller for syntesen: Kultur, pleie av ungskog, tynninger lavt og høit, produksjonskurver for normalskog, vekstforedling, gjødsling og alt som fremtiden vil bringe.

Forskertrangen er nedlagt i de fleste mennesker, fra barnet som undersøker hva lekene er gjort av, til Newton og Abel i tallenes verden.

Forskertrangen er en dragning mot sannhet og skjønnhet. Så nøye er den knyttet til skjønnheten at vi sier det er en «smukk» løsning når analyse og syntese har bragt et godt resultat. Gjennom årrekker kan en mann lete og arbeide for å nå frem til en smukk løsning. Matematikeren starter med lange tallrekker, rydder og eliminerer, og når det omsider viser seg at x er lik $\frac{2}{3}y$ så er dette resultat for ham like skjønt som et moderne maleri er for en kunstner som har ryddet og eliminert detaljer på lignende vis. Forskerens glede ligger i skjønnheten av det enkle eller klare bilde han har greid å skape av kaos, eller iallfall av en innviklet materie.

Men før vi nå går så langt at vi opphøyer skjønnheten til et av livets høyeste mål, må vi tilbake til realitetene: *Er flateskogbruket uskjønt? Bli gamle Norge ramponert?*

Når vi stiller dette spørsmål må vi være klar over at svaret er viktig. For tiden behandler kongresser på høyeste plan omstendelig primær- og sekundærproduksjonen i skogbruket. Her skal vi ta opp tertiærproduksjonen: *Kunsten å finne frem til alle de immaterielle verdier som skogen har i seg, og til å gjøre dem levende. I alle dager har skogene vært en vitaminkilde for menneskenes følelser, for dikterne, malerne og naturvennene. Den som mener som kejelekasen at skogbruk bare er forretning som enhver annen forretning, han må slutte lesningen av dette her og nå. Men en realitet må han allikevel erindre: hele det danske folk i bønn for sine bøgeskove når matematikere og rasjonalister til tider reduserer dem in absurdum fordi tallkonstruksjonene ikke holder mål i den matematisk smukkeste løsning. Flater kan være både pene og stygge. Arkitektene arbeider med flater. Malere likeså. Av en eller annen grunn synes vi noen flater er pene, andre rett og slett stygge. Flater er grunnlaget for våre estetiske vurderinger av et landskap. Når vi kommer noen hundre meter bort fra skogen, er det ikke lenger det enkelte tre som preger synsinntrykket, men flaters form og farve, på dyrket mark og fjell, i åser og moer.*

Baletten i Ny. Tegn. av Ragnar Løchen.

Det første snauhugg i en granli er vanligvis ikke pent. Det er for avstikkende. Men når hele lå har vært håndtert i 40 år med flater kan flatene bli ledd i det flotteste maleri i form og farvenyanser. Jeg sier uttrykkelig kan. For der er grenser for hva man kan tåle av flaters form.

Vanligvis påvirkes den estetiske sans av materielle hensyn og av ordenstrang. Arkitekter som lager boligkaserne og rekkebygg er formodentlig så bedøvet av det rasjonelle at de ikke støtes av synet. Agronomen synes sikkert ikke at den kraftforete kua er uestetisk å se på, proppet som den er med allehånde rotfruk-

ter og næringsrike ting fra en kant og istand til å levere 8000 liter melk i året fra juret i motsatt kant. En unntakelse må vi kanskje nevne: Engangsflasken, ølflasken, hvis utseende umulig kan forsvares av noensomhelst selvom øllet kan være aldri så godt. I motsetning til en vanlig ølflaske som egentlig er konstruert ad kvadratum som domkirken i Trondheim er engangsflasken penere i knust tilstand enn i hel og full.

Dette må vi ha for øye når vi går løs på Norges natur. På grunn av landskapets vertikale tilbøyelighet i landet vårt ser vi svært ofte skogene for oss som malerier på veggen. Stripper er ikke pene selvom ordenssans og hensiktsmessighet døyver noe av den estetiske vurderingen hos forstmannen, men neppe gjør det hos andre. Vi kan jo ikke fordra synet av kraftledningsstriper gjennom skogen. De er og blir stygge for alle, eventuelt ikke for ingeniøren. Firkantede flater med større bredde er meget bedre. Men ensformig-

het er drepende som kasernebygg og lange rekkebygg. Det finnes allikevel et uendelig antall av flater som er pene av form og som kan praktiseres uten at det er nødvendig å komme i klammeri med primær- eller sekundærproduksjonenes forvaltere. Litt har de dessuten råd til å ofre. Meget taler for at bonitetsfordelingslinjene i landskapet er et utmerket grunnlag for oppbygningen av et vakkert harmonisk landskapsmaleri. Så behøver man iallfall ikke komme i strid med primærproduksjonsforvalteren. Og kanskje sekundærforvalteren finner en subsidiær smukk løsning.

Som regel er det ikke nødvendig å synde brutalt mot landskapets form og linjeføring. I hestekjøringens dager var det enkelt nok. Det gav seg selv at hogstflatene gikk ned til tømmerveiene som slynget seg etter landskapets kurver i kupert terreng, og man fikk flotte mønstre i landskapet å lignende vis om kvinnen utnytter sin kupert ynde i skiftende moter. Nå i vinsjenes og motorkjøretøyenes tid skal det en viss resignasjon til for en maskinminded skogbruker. Men prøv å komme ihu kvinnene. Deres kledrakt formes med omhu til landskapet og forlyster oss døgnet rundt i sine strategisk beregnede variasjoner. Glem så heller ikke ett og annet smykke. Et vakkert sted i landskapet skal behandles med kjærlighet og pietet.

Men hva med omformingen av Vestlandets lyse løvskoglier til

Baletten i Né. Tegn. av Ragnar Løchen.

mørke granskoger? Er det ikke allerede i dystreste laget på Vestlandet?

Her må vi uten videre stenge av for hva vi synes og ikke synes om utseendet. Først og fremst skal folk leve i landet. Fru Astrup, maleren Nicolay Astrups enke, sa til en oss nærstående peron at hun ønsket seg under torven før lien midt imot henne ble dyster granskog. Vi forstår henne, men vi trøster oss idag med å beundre de *smukke* problemløsninger Vestlandets skogentusiaster i to generasjoner med forskning og planlegging har funnet frem til, og realiserer. Vi ser i fremtiden en lykkelig bondestand inne i fjordarmene som overlevet småbrukskredet. For fremtiden vil nok nytten av barskogene påvirke menneskenes synsinntrykk som kraftforkua idag påvirker agronomens.

I byene våre går det enorme pengebeløp til pynt av gater og plasser med trær og busker og blomster forat det skal være utholdelig å være der. *Ikke før har man rasert naturen med bulldoser og gravemaskiner før selv bymenneskene begynner å savne trær og klorofyll.* Med regelmessige mellomrom planter man så trær som bringer tankene hen på skog, og lager springvann til erstatning for bekkene som er regulert ned i kloakksystemer under jorden. Et og annet bronsedyr liver opp i menneskemylderet på åpne plasser. Til julegatene kjøres lass på lass av granbar til opphengning sammen med lyspærer og dingeldangel. Lykken er åpenbart der hvor du ikke er. I snøføyken før jul møter vi på samvirkelaget fjellbonden som lever i juletreskogen oppunder stjernehimlen, han kjøper papirguirlander med stjerner til treet hjemme i stua.

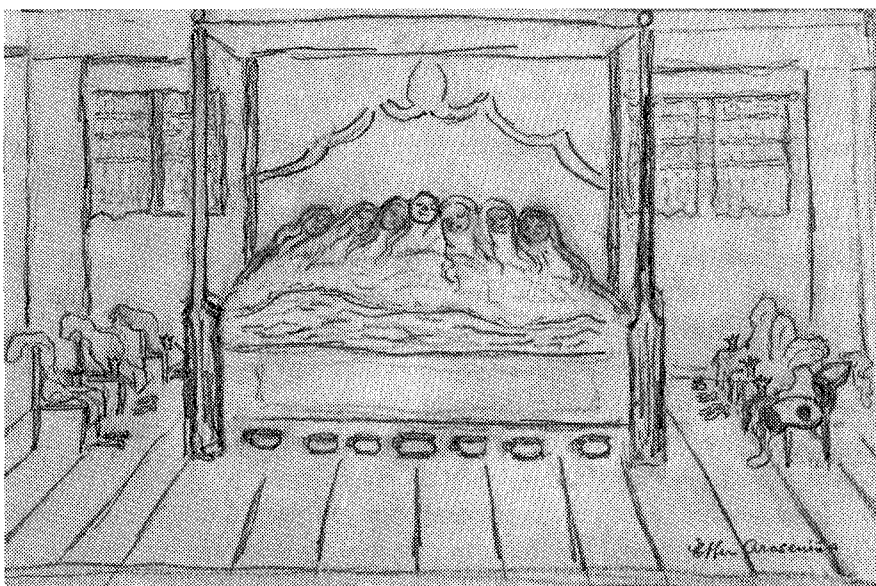
I skogene koster det nesten ingenting å bevare de skjønne ting, og endel av det som er karakteristisk for norsk skog mot fjell og hav og avsides strøk. Her må skogskjøtteren ikke bare tenke i kroner og ører, men i maleriske verdier. Våre norske troll var knudrete troll med uformelige snyteskaft, bare ett øye kanskje, knoklete ben og armer, formet av alder og slit i uryddige skoger. I halvmørke møter vi dem ennå stadig vekke i fjell- og kystskogene. I Danmark svinger sikkerlig skjønne alfer seg fremdeles i åpningene i skovene, med de ideelle dansegulv for yndige pikers velskapte ballettben, og med kulisser av bølgende løvtrær. Den norske balletten dukker for-

resten hos oss også stadig frem oppe i bjørkeskogene mot fjellet eller mot sjøen. Når greske guder i sine nokså hyppige elskovsutflukter forfulgte de uvanlig kyske kvinder de hadde fått øye på i skogene, hendte det at de forfulgte reddet seg ved å bli omskapt til rislende bekker eller vakre trær. Meget tyder på at lignende ting har foregått i våre nordiske strøk. Mangen jomfru, forfulgt av elskovshungrige jotner, synes ved nærmere ettersyn å ha reddet seg over i dydig vegetabilsk form eller rinnende vann. Kanskje beror det ikke på tilfeldigheter at så mange av våre elvenavn har hunnkjønnsform?

Den sosialt innstilte skogbruker ser i skogen mulighetene for å skape lykkelige hjem. For ham er primær- og sekundærproduksjonen midlet, den daglige lykke målet. Hans operasjonsbasis, skogene, er ideell som boplass for mennesker av en viss legning, men vanskelig for mennesker med annen innstilling, og umulig for dem som i skogen bare ser blodslit og uføre av alle slag. De siste vinker han glad avgårde på stasjonen på vei til byens hurlumhei. Men for de andre kan skogbrukeren bygge de herligste samfunn med luftkasteller og Soria Moria slott, og i praksis søker han å bringe noe av herlighetene ned til jorden. For en lykke og skjønnhet å hente i berget det blå.

Sjelen, kommer den bort eller forringes den når vi moderniserer skogene og mekaniserer med motorstøy og bulldoser? Neppe. Den innstiller seg snart på det nye. Gleden er sikkert like stor idag som før. Italienerne er lykkelige mennesker. De elsker støy. For dem er motorsykler av alle lyddimensjoner de herligste hjelpemidler til støy. Bylivets støy og ekshaust er åpenbart til usigelig glede for store befolkningslag. Når den siste fotgjenger er overkjørt kan farten settes eventyrlig opp.

Skogskjøttere av alle kategorier søker lykken, hver i sin forn for skjønnhet: I regnestykkenes elegante åpenbaring, i teknikkens rasjonelle løsninger, i pleie av naturens iboende fryd for øye og sinn, i mulighetene for lykkelig samfunn. Lykke og skjønnhet er varierende gjennom tidene. Men gleden ved jakten etter den sanne skjønnhet eller den skjønne sannhet synes å være evig. Den djerveste innsats kan vær farlig, men alltid lokkende.

Rabbagasten i bädd.

Tegn. av Ragnar Løchen.

Den svenske maler Arosenius har sin egen versjon av Askeladden i en munter maleriserie: Seks små prinsesser går i skogen og blir bortført av et troll. Ungersvennen, en rabbagast av en askeladd i hjelm og brynje, kommer til slottet hans og hugger hodet av trollet, hjemfører de seks prinsessene til kongens slott og blir viet til dem alle i et overdådig dansebryllup. Det slutter med følgende rim som alle skogskjøttere bør legge seg på sinne:

*«Ja, lyckan följer den, som ej för trollena är rädd.
Med seks små prinsessor kröp ungersven i bädd.»*

En rask Trollheimstur sommeren 1967

FINN OUREN

Jeg kom fra en våt Jotunheim. Min rute var Fagernes—Gjendesheim om Glitterheim til Spiterstulen over til Leirvassbu i alle tiders skybrudd og vassetur. Derfra til Skogadalsbøen og en kort tur til Sognefjellshytta. Og den våte tur var over.

Om Otta med tog til Oppdal. Trøndelag viste sitt blide ansikt og det ble ikke vanskelig å ta bestemmelsen. Jeg får prøve Trollheimen i år også. Altså med buss til Festa bru og derfra rake landevegen til Gjevilvasshytta. Bildene er fra Mellomfjell høyt oppe på ryggen mellom to vann — en ser i retning framover mot snøbreen som speiler seg i det svarte og triste vann. Jeg snudde meg og tok bilde — den vakre utsikt som jeg hadde vist ryggen til under hele oppstigningen. Dette var den 9. august, den dagen var det sol og varme i fjellet, slik at vinterklærne kunne falle for en stund! Det tredje bilde viser Trollheimshytta. Til lykke med nytt uthus! Det var en gledelig overraskelse.

Jeg fikk følge med en mor og datter til Trollheimshytta. Neste mål var Surnadal. Den nye bro eller mangelfull merking på sørsiden resulterte i feilgåing. Den «brede veg» førte stadig oppover og stemte aldeles ikke med kartet. Men for en utsikt! Imidlertid måtte jeg gå tilbake til vegskillet. En ny vanskelighet — over myrene ved Holtensetra. Snauhugging for damanlegg tok også merketrærne. Så det ble å gå orienteringsløp etter kartet. En takk til den hyggelige sjåfør ved anlegget (som jeg i denne stund har i tankene) som lot meg sitte på ned til Harrang.